

פרק 3 - עבודה

מקורות והגדרות

המקור העיקרי לנתונים המוצגים בפרק זה הוא סקר כוח אדם שעורכת הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, מידי שנה. סקר כוח אדם הוא סקר משקי הבית העיקרי שעורכת הלשכה והוא משמש למעקב שוטף אחר ההתפתחויות בכוח העבודה בישראל, גודלו ותכונותיו, היקף האבטלה ועוד. סקרים אלו הינם סקרים מדגמיים, כדי לקבל אומדנים המתייחסים לכל אוכלוסיית הסקר, יש לשקלל את הנתונים שנאספו במדגם על-ידי מתן משקלות מתאימים למשיבים. לשם כך, מחלקים את האוכלוסייה לקבוצות שקלול עפ"י קבוצות גיל, מין וקבוצת יישוב.

החל ב-1999 הוכנו אומדני האוכלוסייה בסקר על בסיס תוצאות מפקד האוכלוסין והדיוור 1995 והופעלה שיטת אמידה חדשה בסקר. בשיטה זו, כדי לקבל אומדנים המתייחסים לכלל אוכלוסיית הסקר, נקבע "מקדם ניפוח" לכל משק בית שנחקר, כאשר לכל הנפשות השייכות לאותו משק בית, יש אותו "מקדם ניפוח". "מקדם ניפוח" של משק בית מבטא את מספר משקי הבית ואת מספר הנפשות באוכלוסיית הסקר המיוצגים על-ידי משק הבית. זאת לעומת שיטת האמידה שהופעלה עד שנת 1999, שבה נופחו הנפשות באופן בלתי תלוי בהרכב הנפשות במשק הבית, ולפיכך לא נתקבלו "מקדמי ניפוח" אחידים בתוך משק הבית.

מערכת מקדמי הניפוח נקבעה בתהליך איטרטיבי, שבסיכומו מתקבלת התאמה מלאה בין התפלגות הנפשות "המנופחות" לבין האומדנים הדמוגרפיים השוטפים של הלמ"ס, המבוססים על המפקד שנערך בשנת 1995 לפי קבוצות הניפוח שנקבעו.

החלוקה לקבוצות הניפוח נקבעה, ללא תלות בדת, בהתאם לחלוקות גיאוגרפיות ולפי תכונות האוכלוסייה. קבוצות אלו מפורטות יותר מקבוצות הניפוח שהונהגו עד לשנת 1999.

השנה נוספו לוחות חדשים המבוססים על נתוני מפקד האוכלוסין 2008.

לוחות 1-19: הלמ"ס, סקרי כח אדם

השבוע הקובע - השבוע המסתיים בשבת שלפני בוא הסוקר למשק הבית.

כוח העבודה האזרחי השבועי - בני 15 ומעלה שהיו "מועסקים" או "בלתי מועסקים" בשבוע הקובע, לפי ההגדרות להלן.

אינם כוח העבודה האזרחי השבועי - כל בני ה-15 ומעלה שלא היו "מועסקים" או "בלתי מועסקים" בשבוע הקובע. בקבוצה זו כלולים תלמידים, אנשים שעבדו בהתנדבות ללא כל תמורה, אנשים שטיפלו בילדים/בבן משפחה/במשק הבית ולא עבדו אפילו שעה אחת מחוץ למשק ביתם, אנשים שאינם מסוגלים לעבוד, אנשים החיים מקצבת פנסיה, מרנטה וכו' ושלא עבדו אפילו שעה אחת בשבוע הקובע. כמו כן, נכללים בקבוצה זו חיילים בשרות סדיר (שירות חובה וצבא קבע), בני משפחה שעבדו ללא תשלום פחות מ-15 שעות בשבוע ואנשים השוהים במוסדות שעבדו פחות מ-15 שעות בשבוע הקובע.

מועסקים - אנשים שעבדו לפחות שעה אחת בשבוע הקודם בעבודה כלשהי תמורת שכר, רווח או תמורה אחרת. בני משפחה שעבדו בשבוע החקירה ללא תשלום למעלה מ-15 שעות בשבוע, אנשים השוהים במוסדות שעבדו למעלה מ-15 שעות בשבוע, אנשים שנעדרו זמנית מעבודתם.

קבוצת המועסקים מורכבת משלוש קבוצות משנה:
א. עבדו עבודה מלאה - כל אלה שעבדו 35 שעות או יותר בשבוע הקובע.
ב. עבדו עבודה חלקית - כל אלה שעבדו מ-1 עד 34 שעות בשבוע הקובע.

ג. נעדרו זמנית מעבודתם - בקבוצה זו כלולים כל אלה שנעדרו זמנית מעבודתם הרגילה בכל השבוע הקובע עקב מחלה, חופשה, שירות מילואים, צמצום בהיקף העבודה, סכסוך עבודה, הפסקה זמנית של העבודה (עד ל-30 יום) וכי. (בהגדרה זו לא נכללו אנשים שנעדרו רק בחלק מהשבוע הקובע). החל ב-1995 אדם שנעדר מעבודתו ובו זמנית חיפש עבודה באופן פעיל הוגדר כנעדר זמנית מעבודתו, כלומר - כמועסק, בניגוד לשנים קודמות בהן הוגדר כבלתי-מועסק.

הערה: מועסקים חלקית בדרך כלל - נקבע על פי מספר שעות העבודה שעובד מועסק בדרך כלל (לא בהכרח בשבוע הקובע).

בלתי מועסקים - עד 1995 נכללו כל אלה שלא עבדו כלל (אפילו שעה אחת) בשבוע הקובע וחיפשו עבודה באופן פעיל באותו שבוע, כגון: ע"י רישום בלשכות עבודה של שירות התעסוקה או לשכת עבודה אחרת, ע"י פנייה אישית או בכתב למעסיק, ניסיון להקים עסק עצמאי וכד'. כמו כן, עובדים שנעדרו זמנית מעבודתם וחיפשו עבודה אחרת, נחשבו כבלתי מועסקים.

החל ב-1995 נחשב כבלתי מועסק אדם שלא עבד כלל בשבוע הקובע וחיפש עבודה באופן פעיל ב-4 שבועות שקדמו לפקידתו בסקר והיה זמין לעבודה. עד 1995 אדם שלא עבד בשבוע הקובע אך הובטחה לו עבודה תוך 30 יום, הוגדר כנעדר זמנית מעבודה (עבודתו העתידית), ואילו החל ב-1995 אדם זה מוגדר כבלתי מועסק. הערה: אדם שלא היה זמין לעבודה בשבוע הקובע בשל מחלה/ מילואים – ייחשב כבלתי מועסק.

קבוצת הבלתי מועסקים מורכבת משתי תת-קבוצות:

- א. בלתי מועסקים, שעבדו בארץ ב-12 החודשים, שקדמו לשבוע הקובע.
- ב. בלתי מועסקים, שלא עבדו בארץ ב-12 החודשים, שקדמו לשבוע הקובע.

יישוב מגורים - בלוחות 1,2,19 - הוגדרו הנתונים על מטרופולין תל-אביב בהתאם להגדרה חדשה שנקבעה לקראת מפקד 1995 (ראה פרק 2 מבנה דמוגרפי - מקורות והגדרות). הגדרת מטרופולין ת"א לא השתנתה בין מפקד 1995 למפקד 2008.

שנות לימוד - מספר השנים שלמד הנחקר לימוד סדיר בבתי ספר ולא לימוד עצמי או ביקור בקורסים לא סדירים. בספירת השנים מביאים בחשבון רק שנות לימוד שבאו לסיומן. אם אדם לומד בעת הפקידה, שנת הלימוד נלקחת בחשבון.

ענף כלכלי - הענף הכלכלי של הנדגם הוא הענף הכלכלי, שאילו שייד המפעל או המוסד שבו הוא עובד. הענף הכלכלי נקבע לפי המוצר או השירות העיקרי של יחידת הסיווג. במקרה שהמפעל עוסק ביותר מפעילות כלכלית אחת והפעילויות השונות יכולות להיחשב "יחידות סיווג" (כגון: מפעל טקסטיל העוסק בטווייה, אריגה ותפירה, או מוסד כמו עירייה), נקבע הענף הכלכלי על פי פעילויות המחלקה או האגף שבו הנדגם עובד. יחידת עזר המספקת את צורכי המפעל עצמו ואין לה הנהלת חשבונות משלה, אינה נחשבת למחלקה נפרדת (יחידת סיווג נפרדת). אם המפעל עוסק בכמה פעילויות כלכליות בלתי ניתנות להפרדה לפי מחלקות, הענף הכלכלי נקבע לפי המוצר הסופי העיקרי.

החל בשנת 1995, סווגו הנחקרים על פי הסיווג "החדש" של ענפי הכלכלה, סיווג 1993. סיווג זה מחליף את הסיווג "הישן" של ענפי הכלכלה (סיווג 1970). הסבר מפורט על הסיווג החדש של ענפי הכלכלה, ראה ב"הסיווג האחיד של ענפי הכלכלה, 1993", פרסום טכני מספר 63, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה, 2003. כדי לערוך השוואה לאורך שנים הותאמו הנתונים שלפני 1995 לסיווג החדש, ע"י הפעלת מפתח מעבר בין הסיווגים. הערה: הענף הכלכלי שירותים קהילתיים, חברתיים, אישיים ואחרים כולל גם שירותים למשק בית.

משלח יד - אוסף הפעילויות והעיסוקים שהנדגם מבצע במקום עבודתו, בלי להתחשב במקצוע שהוא למד, אם אינו עוסק בו.

החל בשנת 1995, הנתונים המובאים לפי משלחי יד סווגו על פי הסיווג "החדש" של משלחי יד (סיווג 1994). הסיווג החדש מחליף את הסיווג "הישן" של משלחי יד (סיווג 1972).

הסבר מפורט על הסיווג החדש של משלחי היד, ראה ב"הסיווג האחיד של משלחי יד, 1994" פרסום טכני מספר 64, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

הסבר מפורט לגבי מפתח המעבר בין הסיווגים, ראה "לקט ממצאים סטטיסטיים" מספר 17, 1996, הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

שכירים - כל אדם, שעבד אצל מישהו אחר תמורת שכר יומי, חודשי, קבלני או בתמורה אחרת כלשהי. עצמאיים הרשומים כחברה בע"מ ומקבלים שכרם מהחברה, מוגדרים כשכירים. הגדרות מפורטות ראה סקרי כוח אדם, הלמ"ס.

לוחות 20 - 21: שירות התעסוקה, המדור לרישום וסטטיסטיקה

לשכת תעסוקה למבוגרים - לשכות עבודה המטפלות בדורשי עבודה בגיל 18 שנה ומעלה וכן בהזמנות לעובדים. לא כולל דורשי עבודה בלשכות עבודה לסטודנטים, ימאים, עובדי משק בית. החל מאוקטובר 1996 כלולים דורשי עבודה אקדמאים. למעט שנת 2002 שם האקדמאים אינם כלולים.

דורשי עבודה - אנשים שפנו ללשכת התעסוקה לצורך חיפוש עבודה לפחות פעם אחת בחודש הדיווח.

דורשי עבודה חדשים - דורשי עבודה שלא נרשמה להם אף לא התייצבות אחת ב-12 החודשים הקודמים.

יום אבטלה - הוא יום בו פנה דורש העבודה ללשכה לדרוש עבודה וטען כי אינו מועסק.

לוחות 22 - 29: הלמ"ס, מפקד האוכלוסין והדיר, 2008.XII

יש לשים לב שהנתונים בלוחות אלו שונים מהנתונים המוצגים בלוחות 1-19 כיוון שההגדרות שונות. בלוחות 1-19 ההתייחסות היא להשתתפות בכוח העבודה האזרחי **השבועי** ואילו בלוחות 22-29 ההתייחסות היא לכוח העבודה האזרחי **השנתי**. להלן ההגדרות:

משתתפים - משתתפים בכח העבודה האזרחי השנתי כוללים:

בכוח העבודה האזרחי השנתי

1. בני 15 ומעלה שהיו "מועסקים" או "בלתי מועסקים" בשבוע של המועד הקובע (השבוע שהסתיים ב-27.12.2008):

1.1 מועסקים-בני 15 ומעלה שעבדו לפחות שעה אחת בשבוע של המועד הקובע בעבודה כלשהי תמורת שכר, רווח או תמורה אחרת, או שנעדרו ממקום עבודתם בשבוע הקובע בגלל מחלה, חופשה וכו'.

1.2 בלתי מועסקים-בני 15 ומעלה שלא עבדו כלל (אפילו לא שעה אחת) בשבוע של המועד הקובע, חיפשו עבודה באופן פעיל בארבעת השבועות שקדמו למועד הקובע, והיו יכולים להתחיל לעבוד בשבוע הקובע, לו הוצעה להם עבודה מתאימה.

2. בני 15 ומעלה שאינם משתתפים בכח העבודה האזרחי השבועי, אך עבדו במהלך שנת 2008 (שנת המועד הקובע).

אינם בכוח העבודה האזרחי השנתי - כל בני ה-15 ומעלה שלא היו "מועסקים" או "בלתי מועסקים" בשבוע הקובע ושלא עבדו במהלך שנת 2008.

מעמד במקום העבודה - המעמד התעסוקתי של אדם במקום עבודתו העיקרי או במקום האחרון שבו עבד:

1. שכיר: אדם העובד אצל מישהו אחר תמורת שכר יומי, חודשי, קבלני או עבור תמורה אחרת כלשהי.

2. עצמאי: אדם העובד בעסק או במשק משלו (מעסיק או שלא מעסיק שכירים).

3. אחר: חבר קואופרטיב; בן משפחה העובד ללא תשלום; חבר קיבוץ.

ענף כלכלי

- זהה להגדרות בסקרי כח אדם של הלמ"ס - ראה לעיל.

משלח יד

- זהה להגדרות בסקרי כח אדם של הלמ"ס - ראה לעיל.

ממוצע שעות עבודה בשבוע

- מתייחס לשעות עבודה בדרך כלל ולא דווקא בשבוע הקובע.

אמצעי הגעה למקום העבודה

- שימוש באמצעי הגעה אחד או יותר למקום העבודה בשבוע הקובע.

תיאור והסבר

1. מועסקים בתל-אביב-יפו

מספר המועסקים בתל-אביב-יפו הגיע בשנת 2009 ל-371,700, ירידה של כאחוז אחד בהשוואה לשנת 2008 בה הועסקו בעיר 374,500 עובדים (לוח 3.1). משנת 2004 ועד שנת 2008 גדל מספר המועסקים בתל-אביב-יפו בהתמדה, כשבעשור האחרון (בין השנים 1999-2009) גדל מספר המועסקים בתל-אביב-יפו ב-10%.

תל-אביב-יפו מהווה מרכז לתעסוקה כלל-ארצי - מספר המועסקים בה בשנת 2009 מהווה כ-13% מכלל המועסקים בישראל, לעומת ירושלים שחלקה מגיע לכ-9% מכלל המועסקים בישראל (262,600 מועסקים), וחיפה שחלקה מכלל המועסקים בישראל מגיע לכ-6% (161,000 מועסקים) (לוח 3.5).

מועסקים בתל-אביב-יפו, לפי מקום מגורים

תל-אביב-יפו משמשת כמרכז מטרופוליני המספק תעסוקה לתושבי הערים הסמוכות ויישובים מרוחקים יותר (לוח 3.1-3.2). מספר המועסקים בתל-אביב-יפו המתגוררים בעיר מהווה כ-36% מסה"כ המועסקים בעיר, כ-27% מהמועסקים בעיר מתגוררים בערי הטבעת הפנימית של מטרופולין תל-אביב, כ-19% - ביישובי הטבעת התיכונה, כ-10% - ביישובי הטבעת החיצונית וכ-8% ביישובים מחוץ למטרופולין תל-אביב (ערים עפ"י ההשתייכות לטבעות ראה מפת מטרופולין תל-אביב, עמ' 32).

בשנת 2009 חלה ירידה קטנה של כ-3% במספר המועסקים בתל-אביב-יפו הגרים בעיר בהשוואה לשנה קודמת, מ-138,800 מועסקים בשנת 2008 ל-134,500 בשנת 2009. במספר המועסקים המתגוררים ביישובי הטבעת הפנימית והתיכונה חלה עלייה של 1% ו-3%, בהתאמה. גם במספר המועסקים בעיר הגרים ביישובי הטבעת החיצונית חלה עלייה של כ-5%. לעומת זאת, במספר המועסקים המתגוררים מחוץ למטרופולין חלה ירידה של כ-10% בהשוואה לשנה קודמת.

מועסקים בתל-אביב-יפו, לפי ענפי כלכלה

בשנת 2009 הועסקו כ-25% מהעובדים בעיר בענף שירותים עסקיים, 11% - בבנקאות, ביטוח ופיננסים, כ-11% - במסחר סיטוני וקמעוני ותיקונים, כ-8% בענף שירותים קהילתיים חברתיים ואישיים, כ-8% בתעשייה, וכ-8% נוספים בשירותי בריאות, רווחה וסעד. כ-7% בתחבורה, אחסנה ותקשורת, כ-6% בחינוך וכ-6% נוספים בשירותי אירוח ואוכל. השאר (כ-11%) מועסקים בענפים הבאים: מינהל ציבורי, בינוי ואחרים (לוח 3.4).

בשנת 2009 בהשוואה לשנת 2008 חלו עליות במספר המועסקים בשירותים קהילתיים חברתיים ואישיים (+9%), בבנקאות, ביטוח ופיננסים (+6%), בחינוך (+5%) ובמספר המועסקים בשירותי בריאות, רווחה וסעד (4%). לעומת זאת, הצטמצמו מספר המועסקים בבינוי (-27%) ובשירותי אירוח ואוכל (-14%).

מניתוח הנתונים לאורך זמן עולה כי בחמש השנים האחרונות (2005-2009) חלה ירידה במספר המועסקים בתעשייה (-8%), בבינוי (-7%) ובחינוך (-4%). לעומת זאת, בתקופה זו חלה עלייה במספר המועסקים בשירותי בנקאות, ביטוח ופיננסים (23%), בשירותי אירוח ואוכל (21%), בשירותים קהילתיים, חברתיים ואישיים (20%), בשירותים עסקיים (19%), בתחבורה, אחסנה ותקשורת (11%) ובמספר המועסקים במנהל ציבורי (8%).

חלקם של המועסקים בעיר בענף הבנקאות, ביטוח ופיננסים מגיע ל-39% מכלל המועסקים בענף זה בישראל, בהשוואה ל-7% בירושלים וכ-5% בחיפה (לוח 3.5). יש לציין שבתל-אביב-יפו מצויים 15.7% ממשרדי הבנקים בישראל ומספר המשרות בהם מגיע ל-55.3% מסה"כ המשרות בבנקים בכל הארץ. בענף שירותים עסקיים עובדים בעיר 23% מכלל המועסקים בענף זה בארץ.

מועסקים בתל-אביב-יפו, לפי ענפי כלכלה ומין

מבין המועסקים בעיר בשנת 2009 מהווים הגברים כ-51% מכלל המועסקים בעיר ומספרם הגיע ל-191,100. מספר הנשים המועסקות בעיר עלה ב-2% בהשוואה לשנת 2008 והגיע ל-180,500 (לוח 3.3). ככלל, מספר הנשים המועסקות בעיר עולה בהתמדה וכך גם חלקן היחסי בקרב המועסקים בעיר. בשנת 1992 היוו הנשים 40.8% מכלל המועסקים בעיר. לפני כעשור, בשנת 1999 עלה אחוז הנשים מכלל המועסקים בעיר ל-45.6% ובשנת 2009 הן מהוות 48.6%.

בענפי הכלכלה הבאים, למעלה ממחצית המועסקים הן נשים: 70% מכלל המועסקים בענף בריאות, רווחה וסעד וכך גם בחינוך, כ-62% מהמועסקים בענף הבנקאות, ביטוח ופיננסים, 56% מהמועסקים בשירותים קהילתיים, חברתיים ואישיים וכ-55% מהמועסקים במינהל ציבורי הן נשים. בשאר ענפי הכלכלה למעלה ממחצית המועסקים הם גברים (לוח 3.6).

מועסקים בתל-אביב-יפו, לפי משלח יד

בתל-אביב-יפו 22% מהמועסקים הם עובדי פקידות, בירושלים 18% ובחיפה 17% מהמועסקים הם עובדי פקידות. כ-18% מהמועסקים בתל-אביב-יפו הם סוכנים, עובדי מכירות ושירותים, לעומת 20% בירושלים ובחיפה. בתל-אביב-יפו 20% מהמועסקים הם בעלי משלח יד אקדמי, לעומת 18% בירושלים ובחיפה. בישראל רק כ-14% מהמועסקים הם בעלי משלח יד אקדמי. מטבע הדברים, המנהלים מהווים חלק קטן יחסית מן המועסקים, אך נציין שבתל-אביב-יפו כ-8% מהמועסקים הנם מנהלים (בהשוואה לכ-6% בירושלים ו-5% בחיפה) וכי הם מהווים כ-17% מכלל המועסקים כמנהלים בישראל. בתל-אביב-יפו רק כ-10% מהמועסקים הם עובדים מקצועיים, זהו אחוז נמוך בהשוואה לחיפה, לירושלים ולממוצע הארצי, שם בין 13% ל-17% הם עובדים מקצועיים. גם אחוז העובדים הבלתי מקצועיים בתל-אביב-יפו נמוך מהממוצע הארצי ומשתי הערים הגדולות (לוח 3.7).

2. תושבי תל-אביב-יפו

בחלקו של פרק זה מוצגים נתונים רבים המשווים בין תל-אביב-יפו לירושלים ולחיפה, בשנת 2009. השוואות אלו הן בעלות משמעות רבה יותר אם נלקחות בחשבון עובדות הרקע הבאות: אוכלוסיית העיר תל-אביב-יפו היא כמחצית (52.6%) מאוכלוסיית של ירושלים (403,300 בהשוואה ל-766,700, בהתאמה). מבנה הגילאים השונה בתל-אביב-יפו גורם לכך שהפער בין האוכלוסיות מצטמצם בגילאי העבודה, 15 ומעלה. מעבר להבדל הדמוגרפי, מאפיינים חברתיים גורמים לכך שכוח העבודה האזרחי בתל-אביב-יפו דומה בהיקפו לזה של ירושלים (209,500 בהשוואה ל-233,300, בהתאמה). כלומר, למרות שפוטנציאל כוח העבודה גדול יותר בירושלים, כוח העבודה האזרחי בתל-אביב-יפו נמוך רק בכ-10% מכוח העבודה בירושלים.

אוכלוסיית בני 15 ומעלה וכוח העבודה האזרחי בישראל ובשלוש הערים הגדולות (אלפים), 2009

כוח האוכלוסייה*	אוכלוסיית בני +15	כוח העבודה האזרחי	אחוז כוח העבודה האזרחי מסך הכל בני +15	
7,485.6	5,325.2	3,015.4	56.6	ישראל
403.3	321.4	209.5	65.2	ת"א-יפו
766.7	506.6	233.3	46.1	ירושלים
265.0	217.1	123.1	56.7	חיפה

* האוכלוסייה הינה האוכלוסייה הממוצעת בשנת 2009.

2.1 תכונות כוח העבודה

תושבי תל-אביב-יפו השייכים לכוח העבודה האזרחי כוללים מועסקים ובלתי מועסקים בגילאי 15 ומעלה, שחיפשו עבודה באופן פעיל **בשבוע הסקר**. מספר תושבי תל-אביב-יפו השייכים לכוח העבודה גדל בהדרגה. לפני כעשור, בשנת 1999 היה מספרם 165,600 ובשנת 2009 הגיע מספר זה ל-209,500, כך שבמהלך העשור האחרון חלה עלייה של כ-27% (בעוד ששיעור גידול אוכלוסיית בני +15 בעיר באותן שנים היה של כ-13% בלבד). בין השנים 2005-2009 חלה עלייה של כ-5% במספר המשתייכים לכוח העבודה. בשנת 2009 נרשמה ירידה קטנה של כאחוז אחד בהשוואה לשנת 2008 (לוח 3.8). המשתייכים לכוח העבודה האזרחי בשנת 2009 מהווים 65% מאוכלוסיית גילאי +15 בעיר (בשנת 1999 הם היוו כ-58%).

תושבי תל-אביב-יפו השייכים לכוח העבודה, לפי גיל ומין

היקף ההשתייכות לכוח העבודה משתנה עם הגיל: בשנת 2009 כ-55% מגילאי 18-24, 85%-86% בקבוצות הגיל 25-44, 83% מגילאי 45-54 ו-64% מגילאי 55-64 השתייכו לכוח העבודה. אחוז זה פוחת משמעותית (ל-14%) בקרב גילאי 65 ומעלה. ככלל, אחוז ההשתתפות בכוח העבודה בקרב נשים נמוך מאשר בקרב גברים. בגילאי 18-24 אחוז ההשתייכות לכוח העבודה של נשים גבוה יותר מזה של הגברים (62% לעומת 48%, בהתאמה). הסבר אפשרי לכך הוא שרבים מהגברים בטוח הגילאים 18-24 משרתים בצבא או לומדים, בזמן שחלק גדול מהנשים אינן נמצאות עוד במסגרות

אלו וכבר נקלטו בשוק העבודה. בקבוצת הגיל 25-34, אחוז ההשתתפות של הנשים בכוח העבודה דומה לזה של הגברים (85% ו-86%, בהתאמה). אחוזי ההשתתפות בקרב נשים נמוכים יותר מאשר בקרב גברים בכל הקבוצות מגיל 35 ומעלה (לוח 3.12).

תושבי תל-אביב-יפו השייכים לכוח העבודה, לפי השכלה ומין

שיעור השייכים לכוח העבודה האזרחי עולה יחד עם העלייה בהשכלה, הן בקרב גברים והן בקרב נשים. דפוס זה בולט יותר בקרב נשים. אחוז השייכים לכוח העבודה בשנת 2009 עמד על 27% בקרב בעלי 5-8 שנות לימוד, 41% בקרב בעלי 9-10 שנות לימוד, 60% בקרב בעלי 11-12 שנות לימוד, כ-74% בקרב בעלי 13-15 שנות לימוד וכ-81% בקבוצה של בעלי 16 שנות לימוד ויותר (לוח 3.13).

קיים פער בין המינים באחוז ההשתייכות לכוח העבודה, אך פער זה מצטמצם בקרב בעלי השכלה גבוהה (16 שנות לימוד ויותר) וגם בקרב בעלי השכלה נמוכה (9-10 שנות לימוד), כדלקמן: בקבוצת 5-8 שנות לימוד אחוז ההשתתפות בכוח העבודה של נשים עמד על כ-20% בהשוואה ל-35% אצל הגברים (פער של 15%), בקבוצת בעלי 9-10 שנות לימוד אחוז ההשתתפות בכוח העבודה של הנשים עמד על כ-40% בהשוואה לכ-43% אצל הגברים (פער של כ-3%), בקרב בעלי 11-12 שנות לימוד - 53% אצל הנשים לעומת 67% אצל הגברים (פער של כ-14%), בקרב בעלי 13-15 שנות לימוד הפער מצטמצם ל-8% (71% אצל הנשים לעומת 79% אצל הגברים). בקבוצת בעלי 16 שנות לימוד ויותר הפער מצטמצם עוד יותר לכ-2% בלבד (כ-80% אצל הנשים לעומת 82% אצל הגברים) (לוח 3.13).

2.2 מועסקים ובלתי מועסקים

בשנת 2009 מספר המועסקים תושבי תל-אביב-יפו עמד על 194,500 והוא היה נמוך בכ-4% בהשוואה למספר המועסקים תושבי העיר בשנת 2008 (202,200). ירידה זו התרחשה לאחר מגמת עלייה במספר המועסקים תושבי העיר שחלה באופן הדרגתי ורציף בין השנים 2002-2008 מ-160,300 ב-2002 ל-202,200 ב-2008 (כלומר, עלייה של 26% על פני התקופה). בשנת 2009 הגיע מספר הבלתי מועסקים ל-15,000, והוא עלה בכ-62% בהשוואה ל-2008 (9,300) (לוח 3.8). העלייה במספר הבלתי מועסקים בשנת 2009 נובעת מהמשבר הכלכלי שפרץ בסוף 2008 ונמשך גם במהלך שנת 2009. מגמת עלייה זו קיימת גם בישראל אם כי באופן מתון ביחס לתל-אביב-יפו (עלייה של 27% במספר הבלתי מועסקים בישראל ב-2009 בהשוואה ל-2008). עלייה זו משתקפת גם בגידול שחל במספר מקבלי דמי האבטלה בעיר. הבלתי מועסקים בתל-אביב-יפו מהווים כ-7% מהמשתייכים לכוח העבודה האזרחי, בישראל כ-8% מהמשתייכים לכוח העבודה האזרחי אינם מועסקים, בירושלים 9% ובחיפה 8% בלתי מועסקים.

מועסקים תושבי תל-אביב-יפו, לפי מין

בשנת 2009 מורכב כוח העבודה בישראל מ-53% גברים ו-47% נשים (בתל-אביב-יפו מהוות הנשים 49% מכוח העבודה). היקף ההשתייכות לכוח העבודה בתל-אביב-יפו גדל בשני העשורים האחרונים, בעיקר בקרב נשים. בשנת 1999 השתייכו לכוח העבודה כ-53% מכלל הנשים בגיל 15+, שיעור השתתפותן בכוח העבודה עלה ל-61% בשנת 2009. המספר המקביל בכלל הארץ ב-2009 הוא 52%. בקרב הגברים, תושבי תל-אביב-יפו, בשנת 1999 64% מכלל הגברים בגיל 15+ השתייכו לכוח העבודה, מספר זה גדל ל-70% בשנת 2009 (לוח 3.9), בעוד שבאותה שנה בישראל כולה, רק כ-62% מכלל הגברים בני 15 ומעלה השתייכו לכוח העבודה.

כאמור, שיעור הנשים המשתתפות בכוח העבודה בתל-אביב-יפו עמד בשנת 2009, כבאשתקד, על 61% מכלל הנשים בגיל 15+, שיעור זה גבוה מהשיעור המקביל בירושלים - שם רק 39% מהנשים משתתפות בכוח העבודה, ובחיפה - 53%. מבין המשתתפות בכוח העבודה שהן תושבות תל-אביב-יפו כ-94% הינן מועסקות. 56% מתושבות העיר המשתתפות בכוח העבודה עבדו בשנת 2009 עבודה מלאה, לעומת כ-42% מהאוכלוסייה המקבילה בירושלים ו-48% בחיפה (לוח 3.10).

מועסקים תושבי תל-אביב-יפו, בעבודה חלקית

בשנת 2009 עבדו בעבודה חלקית כ-24% מהמועסקים בתל-אביב-יפו (לוח 3.11). הנטייה לעבוד חלקית הייתה תמיד חזקה יותר אצל נשים מאשר אצל גברים, כ-66% מהמועסקים במשרה חלקית הן נשים והשאר גברים. מתוך הנשים המועסקות - כ-32% מועסקות במשרה חלקית, ומבין הגברים המועסקים - כ-16% מועסקים בעבודה חלקית. תושבי תל-אביב-יפו המועסקים בעבודה חלקית מהווים 7% מכלל תושבי ישראל המועסקים בעבודה חלקית, בהשוואה לירושלים שם תושבי העיר המועסקים בעבודה חלקית מהווים כ-9% מכלל תושבי ישראל המועסקים בעבודה חלקית. תושבי חיפה המועסקים במשרה חלקית מהווים כ-4% מכלל תושבי ישראל המועסקים בעבודה חלקית (נתונים אלו משקפים גם את גודלן היחסי של ערים אלו).

מועסקים תושבי תל-אביב-יפו, לפי ענפי כלכלה

בשנת 2009 מועסקים כ-23% מהעובדים בענף שירותים עסקיים, 13% - בענפי המסחר ותיקונים, 12% בענף שירותים קהילתיים חברתיים ואישיים, 10% בשירותי בריאות רווחה וסעד, 9% בתעשייה, 8% בחינוך ו-7% בבנקאות, ביטוח ופיננסים. בכל אחד מהענפים האחרים עבדו 6% ומטה מהמועסקים (לוח 3.14).

בשנת 2009 מגיע חלקם של השכירים מכלל המועסקים תושבי העיר ל-82%. במינהל ציבורי 100% מהמועסקים הם שכירים; בענף הבנקאות ביטוח ופיננסים וגם בתעשייה, מהווים השכירים למעלה מ-90% מהמועסקים בענפים אלו שהם תושבי העיר.

הגברים מהווים 51% מסה"כ המועסקים תושבי העיר. בענף הבינוי מהווים הגברים המועסקים תושבי העיר 81% מכלל המועסקים בענף. בענפים הבאים מגיע חלקם של הגברים המועסקים תושבי העיר ליותר ממחצית: תעשייה; מסחר סיטוני וקמעוני ותיקונים; תחבורה, אחסנה ותקשורת; שירותים עסקיים ושירותי אירוח ואוכל; ביתר הענפים מהוות הנשים למעלה ממחצית (לוחות 3.16-3.14).

מועסקים תושבי תל-אביב-יפו, לפי משלח יד

בשנת 2009 20% מהמועסקים תושבי תל-אביב-יפו הם בעלי משלח יד אקדמי, כ-23% הם עובדי מכירות ושירותים, 18% מהמועסקים הם בעלי מקצועות חופשיים וטכניים, 15% עסקו בפקידות, כ-9% הם מנהלים, כ-8% הם עובדים מקצועיים, כ-5% - עובדים בלתי מקצועיים. בהשוואה לישראל, בתל-אביב-יפו יש ייצוג גבוה יחסית של מנהלים, של בעלי מקצוע אקדמי, ושל עובדי מכירות ושירותים, וייצוג נמוך יחסית בקרב עובדים מקצועיים ובלתי מקצועיים (לוח 3.17).

מועסקים תושבי תל-אביב-יפו, לפי מקום עבודה

בשנת 2009 רוב המועסקים תושבי תל-אביב-יפו, עובדים בעיר מגוריהם (69%). בקרב הנשים מגיע אחוז זה ל-75% ובקרב הגברים לכ-64%. כ-13% מהמועסקים תושבי תל-אביב-יפו עובדים ביישובי הטבעת הפנימית ועוד כ-10% עובדים ביישובי הטבעת התיכונה, רק כ-3% מהמועסקים תושבי העיר עובדים ביישובי הטבעת החיצונית של מטרופולין תל-אביב (לוח 3.19). כלומר, כ-31% מהמועסקים תושבי תל-אביב-יפו עובדים מחוץ ליישוב מגוריהם, בהשוואה לחיפה שבה 25% מבין המועסקים תושבי העיר עובדים מחוץ לעיר מגוריהם ולעומת ירושלים שבה רק 9% מהמועסקים תושבי העיר עובדים מחוץ לעירם, (לוח 3.18).

3. דורשי עבודה בלשכות התעסוקה בתל-אביב-יפו

בין השנים 2005-2008 חלה ירידה בממוצע החודשי של דורשי העבודה בכל שנה, כשבשנת 2008, מספר דורשי העבודה היה הנמוך ביותר בעשור האחרון (7,458). לעומת זאת, בשנת 2009 נרשמה עלייה של 28% במספר דורשי העבודה ומספרם של דורשי העבודה עלה ל-9,572. בשנת 2009 חלקם של דורשי העבודה בתל-אביב-יפו מתוך סה"כ דורשי העבודה בכל הארץ הוא כ-4%. בין השנים 1995-2003 נע חלקם בין 5% ל-6%, משנת 2004 ירד לחלקם לכ-4%. חלקם של דורשי העבודה בתל-אביב-יפו מתוך סה"כ דורשי העבודה בכל הארץ דומה לזה שבחיפה ובירושלים (לוח 3.20). חלקם של הגברים מדורשי העבודה מגיע בשנת 2009 לכ-49% וחלקן של הנשים לכ-51%. מניתוח התפלגות דורשי עבודה לפי השכלה עולה כי בשנת 2009 14% מדורשי העבודה סיימו בייס יסודי ו/או חטי"ב, 46% בעלי השכלה תיכונית (חלקית, עיונית או מקצועית), כ-8% בעלי השכלה על תיכונית ו-31% הם בעלי השכלה אקדמית.

4. מימצאים ממפקד האוכלוסין 2008

נתוני כוח העבודה האזרחי של תושבי תל-אביב-יפו והנתונים לגבי מספר המועסקים תושבי העיר המוצגים בחלק זה (לוחות 22-29) אינם זהים לנתונים שהוצגו בתחילת הפרק (לוחות 3.19-3.8), כיוון שבמפקד האוכלוסין כוח העבודה האזרחי מוגדר כשנתי (זאת אומרת עבד או חיפש עבודה במהלך שנת 2008) ואילו בסקרי כוח אדם שוטפים, עליהם מתבססים בתחילת הפרק (לוחות 1-19), כוח העבודה האזרחי הוא שבועי (עבד לפחות שעה אחת בשבוע הקובע או חיפש עבודה בארבעת השבועות שקדמו לשבוע הקובע). לפירוט נוסף ראו מקורות והגדרות.

תכונות כח העבודה של תושבי העיר, לפי מין ואזור (2008)

בשנת 2008 כ-70% מבני ה-15 ומעלה תושבי תל-אביב-יפו היו שייכים לכוח העבודה האזרחי השנתי. כ-98% מהם עבדו בשנת 2008. אחוז השייכים לכח העבודה האזרחי בקרב בני ה-15 ומעלה

גבוה במיוחד ברבעים 3, 5 ו-6, הן בקרב הגברים (82.1%, 82.7% ו-85.6%, בהתאמה) והן בקרב הנשים (74.5%, 75.7% ו-78.5%, בהתאמה). במקביל, השיעור הנמוך ביותר של המשתייכים לכוח העבודה האזרחי, הן בקרב הגברים והן בקרב הנשים, נמצא ברבעים 7 ו-9 (גברים: 67.2% ו-65.9%; נשים: 53.2% ו-58.9%, בהתאמה). (לוחות 3.22 ו-3.23).

מועסקים תושבי העיר, לפי מין, מעמד בעבודה ואזור מגורים (2008)

רוב המועסקים תושבי העיר מגדירים עצמם כשכירים (כ-76% מהגברים וכ-86% מהנשים המועסקות). שיעור העצמאים מבין המועסקים גבוה יותר בקרב הגברים (24%) בהשוואה לנשים (כ-14% בלבד מהמועסקות). מבין המועסקים הגברים, שיעור גבוה יחסית של עצמאים מתגורר בעבר הירקון (רבעים 1 ו-2): כ-30% מהמועסקים תושבי רבעים אלו הם עצמאים ובמרכז העיר (רבעים 4, 5 ו-6): 26%-28%. שיעור גבוה יחסית של נשים עצמאיות מתגוררות במרכז העיר: ברובע 5 (19% מהמועסקות תושבות האזור) ו-6 (כ-22%). ממוצע שעות העבודה השבועי של הגברים עמד על 44.7 ואילו של נשים על 37.3 (לוח 3.24).

מועסקים תושבי העיר, לפי ענף כלכלי, מין ואזור מגורים (2008)

שיעור העובדים בענפי התעשייה והבינוי גבוה בקרב הגברים תושבי רובע 7 (כ-23%) בהשוואה לשיעורם בקרב כלל הגברים המועסקים תושבי העיר (כ-14%). כך גם לגבי מועסקים בענף המסחר והתיקונים - כ-18% מהמועסקים הגברים תושבי רובע 7 עובדים בענף זה, בהשוואה לכ-13% מכלל המועסקים הגברים תושבי העיר. שיעור גבוה של מועסקים תושבי צפון העיר ומרכזה (רבעים 1-6 למעט ברובע 5), עובדים בענף נכסי דלא ניידי, השכרה ושירותים עסקיים בהשוואה לשיעור הכללי של המועסקים תושבי העיר. בקרב גברים בין 28% ל-33% מתושבי הרבעים הללו עובדים בענף זה, לעומת כ-24% מכלל המועסקים הגברים תושבי העיר. בקרב נשים, בין 23% ל-28% מתושבות רבעים 1-6 (למעט רובע 5) עובדות בענף נכסי דלא ניידי, השכרה ושירותים עסקיים, בהשוואה לכ-16%-18% מהנשים המועסקות תושבות דרום ומזרח העיר (רבעים 7-9). מבין המועסקות המתגוררות ברובע 7, שיעור גבוה עובדות בענף שירותי בריאות, רווחה וסעד (כ-18%), זאת בהשוואה לשיעור הכללי בקרב תושבות העיר המועסקות בענף זה (כ-12%). בענף שירותים קהילתיים, חברתיים ואישיים ניתן למצוא שיעור גבוה מהמועסקים הגברים המתגוררים ברובע 5 (כ-14%), בהשוואה לעובדים בענף זה מכלל המועסקים תושבי העיר (כ-9%). בקרב המועסקות - שיעור גבוה יחסית של עובדות בענף זה נמצא בין המתגוררות ברבעים 5 (כ-14%) ו-6 (כ-17%), בהשוואה לשיעור העובדות בענף זה מכלל המועסקות (כ-9%). (לוחות 3.25-3.26).

מועסקים תושבי העיר, לפי משלח יד, מין ואזור מגורים (2008)

בצפון ומרכז העיר (רבעים 1-6) ניתן למצוא שיעור גבוה יחסית לדרום ומזרח העיר (רבעים 7-9) של בעלי משלח יד אקדמי, הן אצל הנשים והן אצל הגברים: 23%-38% מהגברים ו-21%-33% מהנשים המתגוררים בצפון ומרכז העיר הם בעלי משלח יד אקדמי, בהשוואה ל-9%-10% מהמועסקים (הן גברים והן נשים) המתגוררים בדרום מזרח העיר. שיעור המנהלים גבוה יותר בקרב הגברים (10%), בהשוואה לשיעור המנהלות מבין הנשים המועסקות (6%). בנוסף, בצפון ובמרכז יש שיעור גבוה יותר הן של נשים מנהלות (6%-9%) והן של גברים מנהלים (בקרב הגברים בעיקר בעבר הירקון-רבעים 1 ו-2): 17%-18% מהמועסקים הם מנהלים, זאת בהשוואה לדרום ומזרח העיר (2%-3% מהמועסקות הן מנהלות ו-2%-5% מהמועסקים הגברים המתגוררים בדרום ומזרח העיר הם מנהלים). שיעור גבוה יחסית של עובדים מקצועיים נמצא בקרב מועסקים גברים (כ-13%) בהשוואה לשיעורם בקרב הנשים (כ-2% בלבד). בנוסף, שיעור גבוה שלהם מתגורר בדרום ומזרח העיר (רבעים 7-9): 24%-34% מהמועסקים הגברים באזור זה הם עובדים מקצועיים (לוחות 3.27-3.28).

מועסקים תושבי העיר, לפי אזור מגורים ואמצעי הגעה לעבודה בשבוע הקובע (השבוע שהסתיים ב-27.12.2008)

קרוב למחצית (כ-49%) מהמועסקים תושבי העיר ציינו שהגיעו לעבודתם במכונית (כנהגים או כנוסעים). אמצעי הגעה עיקריים נוספים שצוינו היו: אוטובוס ציבורי - כ-23% והליכה ברגל - כ-13% ציינו שהלכו ברגל לעבודתם. ברכב דו-גלגלי מנועי הגיעו לעבודה כ-6% מהמועסקים ובאופניים 3.5%. ברבעים 1 ו-2 נרשם האחוז הגבוה ביותר של מועסקים שהשתמשו במכונית כאמצעי הגעה לעבודתם (כ-75% וכ-77%, בהתאמה). באוטובוס ציבורי משתמשים בעיקר המועסקים המתגוררים בדרום ומזרח העיר: ברבעים 7 (כ-41% מהמועסקים תושבי הרובע), 8 (כ-40%) ו-9 (כ-34%). הליכה ברגל לעבודה מקובלת במיוחד ברובע 5, כ-24% מהמועסקים תושבי הרובע הולכים ברגל לעבודתם. שיעור הנוסעים באופניים לעבודה גבוה יחסית בקרב המועסקים המתגוררים ברבעים 3, 5 ו-8 (כ-6%-7% מהמועסקים הגרים באזורים אלו). (לוח 3.29).